

Bu Proje, Avrupa Birliđi, Türkiye Cumhuriyeti ve Avrupa Konseyi tarafından birlikte finanse edilmektedir.

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE

İDARİ YARGIDA

KANUN YOLLARI

**İstinaf, Temyiz,
Yargılamanın Yenilenmesi,
AYM Bireysel Başvuru,
AİHM Bireysel Başvuru**

İDARİ YARGININ ETKİNLİĞİNİN ARTIRILMASI VE DANIŞTAYIN KURUMSAL KAPASİTESİNİN GÜÇLENDİRİLMESİ PROJESİ

İdari Yargıda **Kanun Yolları**

İdare mahkemelerinin verdikleri kararlara karşı başvuru yolları, kanun yolları olarak tanımlanır. Buna göre davanın tarafları, verilen yargı kararının hukuka aykırı olduğuiddiasıyla, davanın yeniden incelenmesi için üst mahkemelere başvurma imkânına sahip olurlar.

Kanun yolları “olağan kanun yolları” ve “olağanüstü kanun yolları” olarak ikiye ayrılır. Olağan kanun yolları, mahkemelerce verilen nihai kararların kesinleşmesine engel olan kanun yollarıdır. Olağanüstü kanun yolları ise olağan kanun yolları tüketildikten sonra kesinleşmiş kararlara karşı gidilebilen kanun yollarıdır.

İdari yargılama usulünde olağan kanun yolları “istinaf” ve “temyiz” incelemelerinden oluşur. Olağanüstü kanun yolları ise “kanun yararına temyiz” ve “yargılamanın yenilenmesi”nden oluşur.

ÖNEMLİ!

İlk derece mahkemesinin verdiği **nihai karar içeriğindeki hüküm paragrafında** verilen karara karşı **hangi yargı yerine hangi süreler içinde ne tür bir başvuru yapılacağı bilgisi** yer almaktadır.

Temyiz

Kanun Yolu

“Temyiz”, ilk derece mahkemesi ile istinaf incelemesi yapan bölge idare mahkemesi tarafından verilen nihai kararlara karşı gidilen bir kanun yoludur. Temyiz başvurusu, ilk derece mahkemesi ile bölge idare mahkemesi kararlarının hukuka uygunluğunun denetlenmesi için yapılır.

Temyiz incelemesi Danıştay tarafından yapılır.

Danıştay, idari mahkemelerce verilen ve kanunun başka bir idari yargı merciine bırakmadığı kararların son inceleme mercidir. Danıştay kanunda belirtilen belirli uyuşmazlıklara da ilk ve son derece mahkemesi olarak bakar.

Tüm ilk derece mahkemesi kararları ile bölge idare mahkemesi kararlarına karşı temyiz yoluna gidilmez. İdari Yargılama Usulü Kanunu madde 46 temyiz edilebilecek kararları sınırlı sayıda olmak üzere saymıştır. **(Bkz. <https://mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.2577-20130701.pdf>)**

Bunlara ek olarak İYUK madde 20/A ve 20/B kapsamındaki işlemler doğrudan temyiz incelemesine tabi tutulur.

Buna göre İdari Yargılama Usulü Kanunu madde 46’da sayılan uyuşmazlık konularını içeren davaların temyiz incelemesi üzerine kesinleşmeleri söz konusudur. Temyiz incelemesine konu olan kararlar arasında ilk derece mahkemesi kararı üzerine bölge idare mahkemesinde istinaf yoluyla incelenenler olduğu gibi, Danıştayın, Danıştay Kanunu madde 24’e göre ilk derece mahkemesi olarak incelediği uyuşmazlıklar da vardır ve bunlar temyizen Danıştay’da kesin karara bağlanacaktır.

Temyiz Başvurusunun Usulü

Temyiz yoluna davanın tarafları yazılı dilekçeler ile başvurabilirler. Dilekçeler dava dilekçesinin usulüne uygun şekilde hazırlanır. Temyiz dilekçesi, Danıştay ilgili dairesine sunulmak üzere, kararı temyiz edilen mahkemeye iletilir.

Temyiz Başvurusunun Süresi

Bölge idare mahkemeleri tarafından istinaf incelemesi üzerine verilen kararlar bu kararların tebliğini izleyen günden itibaren **30 (otuz) gün** içinde Danıştay'da temyiz edilir.

İdari Yargılama Usulü Kanunu madde 20/A'ya göre ivedi yargılama usulüne tabi uyuşmazlıklara ilişkin kararlar ilk derece mahkemesinin verdiği kararın tebliğini izleyen günden itibaren **15 (onbeş) gün** içinde Danıştay'da temyiz edilir.

İdari Yargılama Usulü Kanunu madde 20/B'ye göre merkezi ve ortak sınavlarla ilgili işlemlerden kaynaklanan uyuşmazlıklarda kararlar ilk derece mahkemesinin verdiği kararın tebliğini izleyen günden itibaren **5 (beş) gün** içinde Danıştay'da temyiz edilir.

Danıştay dava dairelerinin ilk derece mahkemesi olarak verdikleri kararlar bu kararların tebliğini izleyen günden itibaren **30 (otuz) gün** içinde Danıştay'da temyiz edilir.

Kanunda belirtilen bu süreler geçirildiği takdirde temyiz başvurusu kabul edilmez.

Temyiz Başvurusu Sonucu Verilebilecek Kararlar

İYUK 49/1 maddede yer alan -onama-gerekçeyi değiştirerek onama-düzelterek onama kararlarının açıkça eklenmesi değerlendirilebilecektir. Belli durumlarda gerekçesini değiştirerek veya düzelterek "onama" kararı verir ve karar kesinleşir.

Danıştay, temyiz incelemesi sonucunda önüne gelen kararı (Kararın temyize tabi olan kararlardan olması gerekmektedir.) hukuka aykırı bulursa "bozma" kararı verir

ve bozma gerekçesiyle birlikte **dava dosyasını kararı veren mercie gönderir.**

Onama kararı ile birlikte dosya ilk derece mahkemesine, kararın bir örneği de Bölge İdare Mahkemesine gönderilir. Bu karar **7 (yedi) gün** içinde tebliğe çıkarılır. Bozma kararları sonrası taraflar haberdar edildikten sonra, dosyanın gönderildiği mahkeme veya Bölge İdare Mahkemesi gerekli işlemleri tamamlayarak yeniden karar verir.

Danıştay, temyiz incelemesi sonucu, kısmen onama ve kısmen bozma kararı da verebilir.

Olağan Kanun Yollarında Mahkeme Kararının Yürütülmesinin Durdurulması

Mahkeme kararına karşı istinaf ya da temyiz yoluna gidilmiş olması verilmiş olan mahkeme kararının sonuçlarını doğurmasına yani yürütülmesine engel olmaz. Bunun sağlanabilmesi için **“yürütmenin durdurulması”** başvurusunda bulunulması gerekir. İdari Yargılama Usulü Kanunu madde 52 temyiz veya istinaf istemlerinde yürütmenin durdurulmasını düzenler. (Bkz. <https://mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.2577-20130701.pdf>)

Kanun Yararına Temyiz

İdari Yargılama Usulü Kanunu madde 51’de düzenlenmiş olan kanun yararına temyiz olağanüstü bir kanun yoludur. (Bkz. <https://mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.2577-20130701.pdf>)

Kanun yararına temyiz, idare ve vergi mahkemeleri ile bölge idare mahkemelerinin kesin olarak verdiği kararlar ile istinaf veya temyiz incelemesinden geçmeden kesinleşen, niteliği bakımından yürürlükteki hukuka aykırı olan kararların, ilgili bakanlıkların lüzum görmesi üzerine veya Başsavcı tarafından kendiliğinden kanun yararına temyiz edilmesini içerir.

Bozulan karar daha önce kesinleşmiş yargı kararının hukuki sonuçlarını ortadan kaldırmaz.

İstinaf

Kanun Yolu

“İstinaf” ilk derece mahkemesi kararlarının bir üst mahkeme tarafından maddi ve hukuki verileri çerçevesinde yeniden incelenerek denetlenmesidir.

İstinaf incelemesini 2576 sayılı Bölge İdare Mahkemeleri, İdare ve Vergi Mahkemelerinin Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun madde 3/A ile İdari Yargılama Usulü Kanunu madde 45'e göre **Bölge İdare Mahkemeleri yapar**. İstinaf incelemesini yapmakla yetkili bölge idare mahkemesi, istinafa konu olan kararı veren mahkemenin bulunduğu yargı çevresindeki Bölge İdare Mahkemesidir. (Bkz. <https://mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.2577-20130701.pdf>)

İstinaf Başvurusunun Usulü

İstinafa davanın tarafları **yazılı dilekçeler** ile başvurabilirler. Dilekçeler dava dilekçesinin usulüne uygun şekilde hazırlanır. İstinaf dilekçesinde gerekçeli olarak ilk derece mahkemesi kararının kaldırılması ve davanın kabulüne/reddine karar verilmesi talep edilir.

İstinaf başvurusuna konu olacak kararlara karşı yapılan kanun yolu başvurularında dilekçedeki hitap ve isteğe bağlı kalınmaksızın dosyalar bölge idare mahkemesine gönderilir.

İstinaf Başvurusunun Süresi

İstinaf başvurusu için süre ilk derece mahkemesi kararının tebliğini izleyen günden itibaren 30 (otuz) gündür.

Kanunda belirtilen bu süre geçirildiği takdirde istinaf başvurusu kabul edilmez.

İstinaf Başvurusu Sonucu Verilebilecek Kararlar

Bölge idare mahkemesi, ilk derece mahkemesinin kararının

hukuka uygun olduğu yönünde bir değerlendirme yaparsa **istinaf başvurusunun reddine** karar verir. Karardaki maddi yanlışlıkların düzeltilmesi mümkünse gerekli düzeltmeyi yaparak aynı kararı verir.

Bölge idare mahkemesi, ilk derece mahkemesinin kararının hukuka uygun olmadığı yönünde bir değerlendirme yaparsa istinaf başvurusunu kabul eder ve **ilk derece mahkemesinin kararının kaldırılmasına** karar verir. Bölge idare mahkemesi kaldırdığı kararın yerine davanın esasını inceleyerek yeniden karar verir.

Bölge idare mahkemesi, ilk inceleme üzerine verilen kararlara karşı yapılan istinaf başvurusunu haklı bulursa, davaya görevsiz veya yetkisiz mahkeme yahut reddedilmiş veya yasaklanmış hakim tarafından bakılmış olması hallerinde istinaf başvurusunu kabul eder ve **ilk derece mahkemesinin kararının kaldırılmasına** karar vererek **dosyayı ilgili mahkemeye gönderir.**

(İYUK madde 45, bkz.

<https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?Mevzuat-No=2577&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5>)

İstinaf İncelemesine Konu Edilemeyecek İşlemler

İdari Yargılama Usulü Kanunu madde 45'e **göre konusu beş bin Türk lirasını geçmeyen (Yeniden değerlendirme oranlarına göre bu miktar her yıl değişmektedir.) vergi davaları, tam yargı davaları ve idari işlemlere karşı açılan iptal davaları hakkında idare ve vergi mahkemelerince verilen kararlar kesin olup bunlara karşı istinaf kanun yoluna başvurulamaz.** Bu kararlar ilk derece mahkemesinin kararı ile kesinleşir.

İdari Yargılama Usulü Kanunu madde 20/A ve 20/B kapsamındaki ivedi yargılama usulüne tabi olan konular hakkında verilen kararlar ile merkezi ve ortak sınavlara ilişkin verilen kararlara karşı istinaf kanun yoluna başvurulamaz.

Yargılamanın Yenilenmesi

İdari Yargılama Usulü Kanunu madde 53'te düzenlenmiş bir olağanüstü kanun yoludur. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararları çerçevesinde ihlal kararlarına yönelik bir imkân sunması sebebiyle de son yıllarda işlerliği artmış olan bir olağanüstü kanun yoludur. (Bkz. <https://mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.2577-20130701.pdf>)

Yargılamanın yenilenmesi talebi, İdari Yargılama Usulü madde 53'te yer alan sebeplerden biri dolayısıyla yapılabilir. Yargılamanın yenilenmesi imkanının amacı, kesinleşen bir hüküm olmakla beraber Kanunda sayılan haller sebebi ile ortaya çıkan hukuka aykırılığın giderilmesinin sağlanmasıdır.

Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvuru Yolu

Anayasa madde 148'e göre herkes Anayasa'da güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerinden, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve ekli protokoller kapsamındaki herhangi birinin kamu gücü (devlet) tarafından, ihlal edildiği iddiasıyla Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru talebiyle başvurabilir. (Bkz. <https://mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=2709&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5>)

Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru yoluna gidebilmek için uyuşmazlıkla ilgili idari ve yargısal başvuru yollarının tüketilmiş olması zorunludur. Buna göre, uyuşmazlığın kanunen tabi olduğu istinaf, temyiz ya da istinaf ve temyiz aşamalarını geçirmiş olması gerekir.

Bireysel başvuru yoluna 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun madde 46/1'e göre ihlale yol açtığı iddia edilen işlem, eylem ya da ihmal nedeniyle güncel ve kişisel bir hakkı doğrudan etkilenenlerce yapılabilir.

Bireysel başvuru 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun madde 47/5'e göre başvuru yolları tüketildiği tarihten, başvuru yolu öngörülmemişse ihlalin öğrenildiği tarihten itibaren 30 (otuz) gün içinde yapılmalıdır.

Başvuru dilekçesi Anayasa Mahkemesi internet sitesinde bulunan Başvuru Formu doldurularak yapılır. Başvuru formunun ekleri hariç on sayfayı geçmemesi gerekir.

Bireysel başvuru dilekçesi, doğrudan Anayasa Mahkemesine ya da Anayasa Mahkemesine ulaştırılmak üzere diğer mahkemelere ve yurt dışı temsilciliklerine iletilebilir.

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Bireysel Başvuru Yolu

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nde ve ek protokollerde belirlenen haklarının ihlal edildiğini düşünen herkes Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine başvurma hakkına sahiptir.

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi madde 35'e göre başvuru sahibinin iç hukuktaki tüm başvuru yollarını tüketmiş olması gerekir.

İlgilinin, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ne göre iç hukuktaki son başvuru yoluna ilişkin kesin karar tarihinden sonra **4 (dört) ay** içinde Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine başvurması gerekir.

BAZI FAYDALI HUKUKİ TERİMLERİN ANLAMLARI

■ Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM), uluslararası bir teşkilat olan Avrupa Konseyine bağlı olarak 1959 yılında kurulmuş uluslararası bir mahkemedir. Merkezi Fransa'nın Strazburg şehrindeydir. Mahkeme, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve ek protokolleriyle güvence altına alınmış olan temel hakların ihlali durumunda bireylerin, toplulukların, tüzel kişilerin ve diğer devletlerin, belirli usul ve kurallar dahilinde başvurabileceği bir yargı merciidir. Türkiye'nin de üyesi olduğu 46 Avrupa Konseyi üyesi, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin yargı yetkisini tanımaktadır.

■ İstinaf

İlk derece mahkemesi kararına karşı başvuru olan bir kanun yoludur.

■ Temyiz

Mahkeme tarafından görev ve yetki dışında bir işe bakılmış olması, hukuka aykırı karar verilmesi ya da usul hükümlerinin uygulanmasında kararı etkileyebilecek nitelikte hata veya eksikliklerin bulunması gibi durumlarda, kararın bozulması için üst dereceli yargı merciine başvurulmasıdır.

■ Kanun Yararına Temyiz

İdare ve vergi mahkemeleri ile bölge idare mahkemelerinin kesin olarak verdiği kararlar ile istinaf veya temyiz incelemesinden geçmeden kesinleşen, niteliği bakımından yürürlükteki hukuka aykırı olan kararların, ilgili bakanlıkların lüzum görmesi üzerine veya Başsavcı tarafından kendiliğinden kanun yararına temyiz edilmesidir.

■ Yürütmenin Durdurulması

Verilen idari bir kararın uygulanmasını geçici olarak durdurmak amacıyla yetkili yargı merciine başvurulması.

Bu Proje, Avrupa Birliđi, Türkiye Cumhuriyeti ve Avrupa Konseyi tarafından birlikte finanse edilmektedir.

ÖNEMLİ BİLGİ

Bu broşür, Türk İdari Yargı Sistemi ve haklarınız konusunda size genel bilgiler vermek amacıyla **“İdari Yargının Etkinliğinin Artırılması ve Danıştayın Kurumsal Kapasitesinin Güçlendirilmesi Projesi”** kapsamında hazırlanmıştır. Kolayca anlaşılabilmesi için metinler sadeleştirilmiş ve mümkün olduğu ölçüde hukuki terimler kullanılmamıştır. Yalnızca bu broşürde yer alan bilgilere dayalı olarak işlem yapmak hak kayıplarına yol açabilir.

1136 sayılı Avukatlık Kanunu uyarınca hukuki danışmanlık yapma yetkisi yalnızca baroda kayıtlı avukatlara aittir. Bu materyaller, bilgilendirme amaçlı hazırlanmış olup maddi imkânlarınızın yetersiz olması durumunda Adli Yardım talepleri Barolar tarafından karşılandığından, söz konusu talebin bulunduğunuz yerdeki Baro Başkanlığı Adli Yardım Merkezine yapılması gerektiğini bilgilerinize sunarız.

Lütfen tam ve doğru bilgilenmek için broşürün tamamını okuyunuz.

Tüm broşürlere projenin internet sitesinden ulaşabilirsiniz:

<https://idariyargiprojesi.adalet.gov.tr>

“İdari Yargının Etkinliğinin Artırılması ve Danıştayın Kurumsal Kapasitesinin Güçlendirilmesi” Ortak Projesi Avrupa Birliđi, Türkiye Cumhuriyeti ve Avrupa Konseyi tarafından ortaklaşa finanse edilmekte ve Avrupa Konseyi tarafından yürütülmektedir. Türkiye Cumhuriyeti Adalet Bakanlığı Hukuk İşleri Genel Müdürlüğü, Projenin nihai faydalanıcı kurumudur. Bu Projenin sözleşme makamı Merkezi Finans ve İhale Birimidir.

İDARİ YARGININ ETKİNLİĞİNİN ARTIRILMASI VE DANIŞTAYIN KURUMSAL KAPASİTESİNİN GÜÇLENDİRİLMESİ PROJESİ

www.coe.int/tr/web/ankara

Avrupa Konseyi, Avrupa kıtasının önde gelen insan hakları kuruluşudur. Kuruluş bünyesinde 46 üye devlet bulunmaktadır. Avrupa Konseyi üye devletlerinin tamamı; insan hakları, demokrasi ve hukukun üstünlüğünün korunmasını teminat altına almak üzere tasarlanmış olan Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ni imzalamıştır. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Sözleşmesi'nin üye devletlerdeki uygulamasını denetler.